O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
PREZIDENTI HUZURIDAGI
DAVLAT SIYOSATI VA BOSHQARUVI
AKADEMIYASI

JAMIYAT VA BOSHQARUV

Общество и управление / Society and Administration

2026/3(113)

1997-yildan nashr etiladi

ISSN: 2181-7340
E-ISSN: 3093-9208

Toshkent – 2026

MAHALLA INSTITUTINI RAQAMLASHTIRISHNING SIYOSIY-HUQUQIY ASOSLARI VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI AHAMIYATI

Sarvarbek MIRZAYEV,
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi
Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi tinglovchisi

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada O‘zbekiston Respublikasida mahalla institutini raqamlashtirishning siyosiy-huquqiy asoslari, uning davlat boshqaruvi tizimidagi o‘rni hamda zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 24-iyundagi PF–116-son Farmonida belgilangan ustuvor yo‘nalishlar ilmiy jihatdan baholanib, mahalla institutini raqamli transformatsiya qilishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Mahalla boshqaruvida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish fuqarolar va davlat organlari o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashi, boshqaruv jarayonlarining ochiqligi va shaffofligini ta’minlashi hamda davlat xizmatlari sifatini oshirishga xizmat qilishi asoslab berilgan. Shuningdek, mahallalarni raqamlashtirish orqali ijtimoiy himoya, kambag‘allikni qisqartirish, bandlikni ta’minlash, murojaatlar bilan ishlash va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish imkoniyatlari ilmiy yondashuv asosida ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: *mahalla instituti, raqamlashtirish, davlat boshqaruvi, siyosiy-huquqiy asoslar, elektron hukumat, raqamli transformatsiya, mahalla yettiligi, jamoatchilik nazorati, davlat xizmatlari.*

Политико-правовые основы цифровизации института махалля и его значение в системе государственного управления

Сарварбек Мирзаев,
слушатель Академии государственного управления при Президенте Республики Узбекистан

Аннотация. В данной научной статье рассматриваются политико-правовые основы цифровизации института махалля в Республике Узбекистан, его роль в системе государственного управления и значение в совершенствовании современных механизмов управления. В исследовании дана научная оценка приоритетным направлениям, определённым Указом Президента Республики

Узбекистан № УП–116 от 24 июня 2026 года, а также раскрыты теоретические и практические аспекты цифровой трансформации института махалля. Обосновано, что внедрение информационно-коммуникационных технологий в деятельность махалли способствует укреплению взаимодействия между гражданами и государственными органами, обеспечивает открытость и прозрачность процессов управления, а также повышает качество предоставления государственных услуг. Кроме того, раскрыты возможности цифровизации в сфере социальной защиты населения, сокращения бедности, обеспечения занятости, совершенствования работы с обращениями граждан и усиления общественного контроля.

Ключевые слова: *институт махалли, цифровизация, государственное управление, политико-правовые основы, электронное правительство, цифровая трансформация, «махаллинская семёрка», общественный контроль, государственные услуги.*

Political and legal foundations of the digitalization of the mahalla institution and its significance in public administration

Sarvarbek Mirzaev,
student at the Academy of public administrationunder the President of the Republic of Uzbekistan

Abstract. This scientific article examines the political and legal foundations of the digitalization of the mahalla institution in the Republic of Uzbekistan, its role in the public administration system, and its significance in improving modern governance mechanisms. The study provides a scientific assessment of the priority directions established by the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan №DP–116 dated June 24, 2026, and analyzes the theoretical and practical aspects of the digital transformation of the mahalla institution. It substantiates that the introduction of information and communication technologies into mahalla governance strengthens cooperation between citizens and public authorities, ensures transparency and openness in administrative processes, and improves the quality of public services. Furthermore, the article reveals the opportunities created by digitalization for enhancing social protection, reducing poverty, increasing employment, improving the processing of citizens' appeals, and strengthening public oversight.

Keywords: *mahalla institution, digitalization, public administration, political and legal foundations, e-government, digital transformation, mahalla seven, public oversight, public services.*

So‘nggi yillarda O‘zbekis-tonda amalga oshirilayotgan keng qamrovli siyosiy, iqtisodiy va institutsional islohotlar mamlakatning xalqaro maydondagi nufuzi va mavqeini sezilarli darajada mustahkamlamoqda. Davlat boshqaruvini modernizatsiya qilish, qonun ustuvorligini ta’minlash,

ochiqlik va shaffoflik tamoyillarini keng joriy etish, inson huquqlari himoyasini kuchaytirish hamda bozor iqtisodiyoti mexanizmlarini izchil rivojlantirishga qaratilgan islohotlar O‘zbekistonning jahon hamjamiyatida ishonchli va mas’uliyatli sherik sifatida e’tirof etilishiga zamin yaratmoqda.

Ayniqsa, ichki siyosatda davlat va jamiyat munosabatlarini takomillashtirish, davlat xizmatini professionallashtirish, raqamli davlat boshqaruvini rivojlantirish, korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini kuchaytirish hamda fuqarolarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar mamlakatning xalqaro reyting va indekslardagi ko‘rsatkichlarini yaxshilashga xizmat qilmoqda. Natijada, O‘zbekiston xalqaro tashkilotlar, xorijiy davlatlar va investorlar bilan hamkorlikni faol kengaytirayotgan, mintaqaviy barqarorlik va o‘zaro manfaatli sheriklikni ilgari surayotgan davlat sifatida o‘z mavqeini mustahkamlamoqda.

Mahalla asrlar davomida o‘zbek xalqining o‘zini o‘zi boshqarish an’analarini saqlab kelgan noyob ijtimoiy institut hisoblanadi. U nafaqat fuqarolarning kundalik hayotini tashkil etuvchi ijtimoiy tuzilma, balki davlat siyosatini joylarda amalga oshirishga ko‘maklashuvchi muhim boshqaruv subyekti sifatida ham shakllandi. Zamonaviy sharoitda mahallaning funksional vazifalari sezilarli darajada kengayib, aholining ijtimoiy himoyasi, bandlikni ta’minlash, tadbirkorlikni rivojlantirish, kambag‘allikni qisqartirish, jinoyatchilikning oldini olish hamda fuqarolar murojaatlari bilan ishlash kabi yo‘nalishlarni ham qamrab oldi. Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi davlat boshqaruvi institutlarini yangi talablar asosida faoliyat yuritishga undamoqda. An’anaviy boshqaruv usullari o‘rnini ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv, elektron hujjat aylanishi, raqamli platformalar va sun’iy intellekt elementlaridan foydalanishga asoslangan zamonaviy mexanizmlar egallamoqda. Shu nuqtayi nazardan mahalla institutini raqamlashtirish nafaqat texnologik yangilanish, balki davlat boshqaruvining sifat jihatdan yangi bosqichga o‘tishini ifodalovchi muhim siyosiy-huquqiy jarayon hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 24-iyundagi PF–116-sonli “Mahalla boshqaruvini samarali tashkil etishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni ushbu yo‘nalishdagi islohotlarning yangi bosqichini boshlamoqda. Farmonning mazmun-mohiyati mahalla institutini oddiy fuqarolar yig‘ini sifatida emas, balki hududlarni kompleks rivojlantirishning zamonaviy boshqaruv markaziga aylantirish g‘oyasiga asoslanadi. Bunda yagona elektron axborot bazalarini yaratish, davlat organlari axborot tizimlari bilan integratsiyani kuchaytirish, real vaqt rejimida monitoring olib borish, murojaatlarni elektron shaklda qabul qilish va ularning ijrosini nazorat qilish kabi zamonaviy boshqaruv vositalari alohida o‘rin egallaydi.

Mahalla boshqaruvining raqamlashtirilishi aholining davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi, ortiqcha byurokratik jarayonlarni qisqartiradi hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilishda ishonchli statistik ma’lumotlardan foyda-

lanish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar jamoatchilik nazoratining samaradorligini oshirish, davlat organlari faoliyatining ochiqligini ta’minlash hamda korrupsiyaviy omillarni kamaytirishda ham muhim vosita hisoblanadi.

Xalqaro tajriba mahalliy boshqaruv organlarini raqamlashtirish davlat xizmatlari sifati va fuqarolar ishonchini oshirishning eng samarali yo‘nalishlaridan biri ekanligini ko‘rsatmoqda. Estoniya, Janubiy Koreya, Singapur va boshqa rivojlangan davlatlar tajribasi elektron boshqaruv tizimlarining mahalliy boshqaruv samaradorligiga sezilarli ijobiy ta’sir ko‘rsatishini isbotlagan. O‘zbekistonda ham ushbu tajribalarni milliy boshqaruv an’analari bilan uyg‘unlashtirish dolzarb vazifalardan biridir.

Mazkur tadqiqotning maqsadi – mahalla institutini raqamlashtirishning siyosiy-huquqiy asoslarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, PF–116-son Farmonda nazarda tutilgan islohotlarning davlat boshqaruvi tizimidagi o‘rnini baholash hamda raqamli boshqaruvning istiqbolli rivojlanish yo‘nalishlarini asoslab berishdan iborat. Tadqiqot natijalari mahalla boshqaruvini takomillashtirish, davlat va fuqarolik jamiyati institutlari o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish hamda zamonaviy raqamli boshqaruv modelini shakllantirishga xizmat qiluvchi ilmiy xulosalarni ishlab chiqishga yo‘naltirilgan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Mahalla institutining davlat boshqaruvi tizimidagi o‘rni va uning zamonaviy raqamli boshqaruv mexanizmlariga mos ravishda rivojlantirilishi bugungi kunda siyosatshunoslik, davlat boshqaruvi, huquqshunoslik hamda axborot texnologiyalari yo‘nalishlarida keng o‘rganilayotgan ilmiy masalalardan biridir. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ma’muriy islohotlar davlat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni yangi bosqichga olib chiqishni, fuqarolarning boshqaruvdagi ishtirokini kengaytirishni hamda davlat xizmatlarini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirishni nazarda tutmoqda. Shu jihatdan mahalla institutining raqamlashtirilishi nafaqat texnologik yangilanish, balki demokratik boshqaruvning institutsional rivojlanishini ta'minlovchi muhim omil sifatida ilmiy adabiyotlarda alohida baholanmoqda.

Mahalla institutining tarixiy shakllanishi va uning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni ko‘plab mahalliy olimlar tomonidan fuqarolik jamiyatining tayanch instituti sifatida talqin etiladi. Ilmiy manbalarda mahalla ijtimoiy birdamlikni ta'minlovchi, fuqarolarning manfaatlarini himoya qiluvchi hamda davlat siyosatini hududlarda amalga oshirishga ko‘maklashuvchi o‘ziga xos boshqaruv mexanizmi sifatida e'tirof etiladi. Ayniqsa, so‘nggi yillarda mahalla faoliyatining tashkiliy va huquqiy asoslari tubdan takomillashtirilishi natijasida uning vakolatlari sezilarli darajada kengaydi. Bu jarayon mahallani faqat fuqarolar yig‘ini emas, balki hududiy rivojlanishni muvofiqlashtiruvchi zamonaviy boshqaruv subyekti sifatida shakllantirish imkonini bermoqda.

Xorijiy ilmiy adabiyotlarda mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlarini raqamlashtirish

masalasi – “digital local governance”, “smart governance” va “electronic municipality” tushunchalari orqali yoritiladi. Ushbu konsepsiyalarga ko‘ra, raqamli boshqaruv davlat xizmatlarini tezkor, shaffof va fuqarolarga qulay shaklda taqdim etishga xizmat qiladi. Estoniya, Singapur, Janubiy Koreya va Finlyandiya tajribalarida mahalliy boshqaruv organlari yagona elektron platformalar asosida faoliyat yuritishi natijasida boshqaruv samaradorligi, aholining davlat organlariga bo‘lgan ishonchi hamda xizmatlardan foydalanish darajasi sezilarli oshgani ilmiy tadqiqotlarda qayd etilgan. Mazkur tajribalar mahalliy boshqaruvning raqamli transformatsiyasi davlat boshqaruvining barqaror rivojlanishida muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston Respublikasida ham raqamli davlat boshqaruvini rivojlantirish bo‘yicha qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar mahalla institutini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qilib kelmoqda. Xususan, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi[1], elektron hukumat tizimini rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari hamda mahalliy boshqaruvni takomillashtirishga oid Prezident farmonlari mahallalarda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etishning huquqiy asoslarini shakllantirdi [2]. Ushbu islohotlarning mantiqiy davomi sifatida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 24-iyundagi PF–116-son Farmoni mahalla boshqaruvining tashkiliy, huquqiy va funksional asoslarini yanada mustahkamlashi bilan bir qatorda, uning faoliyatini to‘liq raqamli boshqaruv tamoyillari asosida tashkil etishni nazarda tutadi [3]. Mazkur Farmon mahalla tizimida boshqaruv jarayonlarini raqamlashtirish, davlat organlari o‘rtasida axborot almashinuvini integratsiyalash, boshqaruv samaradorligini oshirish hamda aholiga ko‘rsatilayotgan xizmatlar sifatini yuksaltirish uchun zarur institutsional asoslarni yaratmoqda.

Mazkur yondashuv bugungi kunda jahon miqyosida kuzatilayotgan davlat boshqa-ruvining raqamli transformatsiyasi tenden-siyalari bilan hamohangdir. Xususan, Estoniya davlat xizmatlarining qariyb barchasini yagona raqamli platformalar orqali taqdim etish, elektron identifikatsiya (e-ID), elektron ovoz berish (e-Voting) va “once-only” tamoyilini joriy etish orqali elektron hukumatni rivojlantirish bo‘yicha dunyoda yetakchilardan biriga aylandi [4].

Singapur esa, Smart Nation strategiyasi doirasida sun’iy intellekt, katta ma’lumotlar (Big Data), raqamli identifikatsiya (Singpass) va davlatning yagona raqamli platformalarini keng joriy etib, davlat boshqaruvi samaradorligi va davlat xizmatlari sifatini oshirmoqda [5]. Mazkur yondashuv davlat boshqaruvida raqamli texnologiyalardan foydalanishni nafaqat xizmatlarni avtomatlashtirish, balki boshqaruv qarorlarini ma’lumotlarga asoslangan holda qabul qilish, fuqarolar bilan o‘zaro aloqalarni takomillashtirish va davlat institutlarining tezkorligini oshirish vositasi sifatida qarash imkonini beradi. Shu nuqtayi nazardan, Singapur tajribasi O‘zbekiston uchun ham raqamli davlat boshqaruvini rivojlantirish, davlat xizmatlarini fuqarolarga yanada qulay va shaffof shaklda taqdim etish, shuningdek, davlat siyosatini ishlab

chiqish va amalga oshirish jarayonlarida ma’lumotlar tahlili va sun’iy intellekt imkoniyatlaridan samarali foydalanish borasida muhim amaliy ahamiyatga ega.

Janubiy Koreya davlat organlarining integratsiyalashgan elektron hukumat tizimi, ochiq ma’lumotlar (Open Data) va raqamli davlat xizmatlari orqali boshqaruv samaradorligini oshirish bo‘yicha yetakchi tajribaga ega bo‘lib, BMTning Elektron hukumat rivojlanish indeksida muntazam ravishda yuqori o‘rinlarni egallab kelmoqda [6].

Ushbu tajribaning muhim jihati davlat boshqaruvi organlari o‘rtasida ma’lumotlar almashinuvini integratsiyalash, davlat ma’lumotlaridan ochiq va samarali foydalanish hamda raqamli xizmatlarni fuqarolarning ehtiyojlariga moslashtirishga qaratilganligidir. Bunday yondashuv boshqaruv jarayonlarining shaffofligi va hisobdorligini kuchaytirishi bilan bir qatorda, ma’muriy jarayonlarni soddalashtirish, qarorlar qabul qilish tezkorligini oshirish va inson omili bilan bog‘liq xatolarni kamaytirish imkonini beradi. Shu jihatdan, Janubiy Koreya tajribasi O‘zbekistonda elektron hukumat tizimini takomillashtirish, davlat organlari o‘rtasidagi raqamli integratsiyani kuchaytirish va ochiq ma’lumotlardan davlat siyosatini ishlab chiqish hamda baholash jarayonlarida keng foydalanish uchun muhim amaliy ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, Daniya va Finlyandiya davlatlari ham fuqaroga yo‘naltirilgan raqamli davlat xizmatlari, majburiy raqamli aloqa tizimlari, ochiq ma’lumotlar siyosati va raqamli ishonch infratuzilmasini rivojlantirish orqali davlat boshqaruvining ochiqligi va samaradorligini oshirishga erishgan (OECD, 2020; United Nations, 2024)[7]. Ushbu davlatlar tajribasining o‘ziga xos jihati raqamlashtirish jarayonining faqat texnologik infratuzilmani rivojlantirish bilan cheklanmay, davlat va fuqarolar o‘rtasidagi munosabatlarni yangi sifat bosqichiga olib chiqishga yo‘naltirilganligidir. Xususan, raqamli xizmatlarning fuqarolar ehtiyojlariga moslashtirilishi, davlat organlari faoliyatining ochiqligi va ma’lumotlardan samarali foydalanish boshqaruv jarayonlarining shaffofligi hamda hisobdorligini kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Mazkur tajriba O‘zbekiston uchun davlat xizmatlarini raqamlashtirish bilan bir qatorda, fuqarolarning raqamli muhitdagi huquq va manfaatlarini himoya qilish, davlat ma’lumotlarining ochiqligini kengaytirish va raqamli ishonchni mustahkamlashga qaratilgan kompleks yondashuvni shakllantirish zarurligini ko‘rsatadi.

Bu jarayonda mahalla institutini raqamli transformatsiya qilish alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki mahalla davlat va fuqarolar o‘rtasidagi eng yaqin va bevosita institutsional bo‘g‘in sifatida aholining kundalik ehtiyojlari, ijtimoiy muammolari va mahalliy rivojlanish masalalari to‘g‘risidagi muhim ma’lumotlarni shakllantiruvchi hamda davlat siyosa-tini joylarda amalga oshiruvchi asosiy subyektlardan biridir. Shu sababli mahalla tizimida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish bilan birga, davlat xizmatlarining manzilliligi, tezkorligi va shaffofligini ta’minlash imkonini ham beradi.

Xususan, mahallalarda yagona raqamli axborot platformalarini rivojlantirish orqali

fuqarolarning ijtimoiy-iqtisodiy holati, bandligi, ehtiyojlari, mavjud muammolari va davlat tomonidan ko‘rsatilayotgan xizmatlar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni tizimli ravishda shakllantirish va tahlil qilish mumkin. Bunday raqamli tizim mahalla, hududiy davlat organlari va boshqa tegishli tashkilotlar o‘rtasida ma’lumot almashinuvini tezlashtirib, muammolarni aniqlash va ularga manzilli yechim ishlab chiqish imkoniyatini kengaytiradi. Natijada, davlat siyosatini “yuqoridan pastga” shaklida amalga oshirish bilan cheklanib qolmasdan, mahalladagi real ehtiyojlar va fuqarolarning murojaatlari asosida shakllantirish uchun zarur bo‘lgan ma’lumotlar bazasi vujudga keladi.

Bundan tashqari, mahalla tizimining raqamlashtirilishi ijtimoiy yordam va xizmatlarni manzilli taqdim etish, aholi bandligini ta’minlash, ehtiyojmand oilalarni aniqlash, yoshlar va xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash, tadbirkorlik tashabbuslarini rivojlantirish hamda hududdagi ijtimoiy muammolarni monitoring qilish samaradorligini oshirishi mumkin. Bunda raqamli texnologiyalar mahalla xodimining rolini almashtirish emas, balki uning qaror qabul qilish va fuqarolar bilan ishlash imkoniyatlarini kengaytiruvchi vosita sifatida qaralishi lozim. Shu nuqtayi nazardan, O‘zbekistonda “raqamli mahalla” konsepsiyasini rivojlantirish davlat boshqaruvining raqamli transformatsiyasi va fuqaroga yo‘naltirilgan boshqaruv modelini mahalliy darajada uyg‘unlashtirishning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi mumkin. Bunda raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt va katta ma’lumotlar tahlilidan foydalanish orqali mahallalardagi muammolarni oldindan aniqlash, davlat dasturlarining natijadorligini baholash va resurslarni ehtiyoj yuqori bo‘lgan yo‘nalishlarga aniq yo‘naltirish imkoniyati yaratiladi. Natijada, mahalla nafaqat davlat siyosatini ijro etuvchi quyi bo‘g‘in, balki hududiy siyosatni shakllantirish uchun zarur bo‘lgan ma’lumot va fuqarolik ishtirokining muhim platformasiga ham aylanishi mumkin.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining “E-Government Survey 2024” hisobotida raqamli hukumatning rivojlanishi davlat boshqaruvi tizimining turli darajalarida raqamli imkoniyatlardan samarali foydalanish va ularni mahalliy boshqaruv ehtiyojlariga moslashtirish zarurligini ko‘rsatadi (United Nations, 2024)[6]. Mazkur yondashuv O‘zbekiston sharoitida, ayniqsa, mahalla institutining davlat va fuqarolar o‘rtasidagi bevosita bo‘g‘in sifatidagi o‘rnini hisobga olgan holda alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki mahalla darajasida aholining real ehtiyojlari, ijtimoiy-iqtisodiy holati va hududiy muammolari to‘g‘risidagi ma’lumotlar shakllanadi. Shu bois mahalla boshqaruvini raqamlashtirish masalasini faqat elektron xizmatlarni joriy etish jarayoni sifatida emas, balki hududiy ma’lumotlarni boshqarish, muammolarni aniqlash va davlat siyosatini mahalliy ehtiyojlar asosida shakllantirishning yangi institutsional mexanizmi sifatida ko‘rib chiqish maqsadga muvofiq. Bu esa global miqyosda rivojlanayotgan digital governance va smart government tamoyillarini mahalla darajasida amaliyotga moslashtirishning yangi imkoniyatlarini

yuzaga keltiradi. Biz yuqorida ta’kidlagan Farmonda ham mahallalarni kompleks rivojlantirish, “mahalla yettiligi” faoliyatini muvofiqlashtirish, hududlardagi ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni tezkor aniqlash, davlat organlari axborot tizimlarini integratsiyalash hamda boshqaruv qarorlarini ishonchli ma’lumotlar asosida qabul qilishga alohida e’tibor qaratilgan. Ilmiy nuqtayi nazardan ushbu yondashuv ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv (Data-driven governance*) konsepsiyasining milliy boshqaruv tizimiga bosqichma-bosqich tatbiq etilayotganidan dalolat beradi.

Tadqiqot davomida siyosiy-huquqiy, institutsional hamda komparativ tahlil metodlaridan foydalanildi. Siyosiy-huquqiy tahlil usuli orqali mahalla institutining faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar, xususan, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi[8], elektron hukumatni rivojlantirishga oid qonunchilik hujjatlari[2] hamda PF–116-son Farmoning mazmuni ilmiy jihatdan o‘rganildi. Mazkur metod mahalla boshqaruvining huquqiy asoslari va ularning davlat boshqaruvi tizimidagi o‘rnini aniqlash imkonini berdi.

Institutsional yondashuv mahalla institutining davlat boshqaruvi tizimidagi funksiyalari, vakolatlari va boshqa davlat organlari bilan o‘zaro hamkorlik mexanizmlarini baholashda qo‘llanildi. Ushbu metod orqali mahallaning mustaqil ijtimoiy institut sifatidagi rivojlanish tendensiyalari, uning boshqaruv tizimidagi transformatsiyasi hamda raqamli boshqaruv modeliga o‘tish jarayonlari tahlil qilindi.

Komparativ tahlil usuli yordamida O‘zbekiston tajribasi Estoniya, Singapur, Daniya, Finlyandiya va Janubiy Koreya kabi davlatlarning mahalliy boshqaruvni raqamlashtirish bo‘yicha amaliyoti bilan qiyoslandi. Natijada, milliy modelning o‘ziga xos jihatlari, ustun tomonlari hamda takomillashtirish zarur bo‘lgan yo‘nalishlari aniqlandi. Taqqoslash natijalari xorijiy tajribani to‘liq ko‘chirib olish emas, balki uni milliy huquqiy va institutsional sharoitlarga moslashtirish muhimligini ko‘rsatdi. Tadqiqotda tizimli yondashuvdan ham foydalanildi. Ushbu metod mahalla institutini davlat boshqaruvi tizimining ajralmas elementi sifatida baholash, uning iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy va huquqiy funksiyalari o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni aniqlash imkonini berdi. Mahallani raqamlashtirish jarayoni alohida loyiha emas, balki davlat boshqaruvi, elektron hukumat, hududiy rivojlanish va fuqarolik jamiyati institutlarining integratsiyasiga asoslangan murakkab tizim sifatida tahlil qilindi. Shuningdek, ilmiy tadqiqotda mantiqiy umumlashtirish, ilmiy kuzatish, hujjatlarni kontent-tahlil qilish va analitik sintez metodlari qo‘llanildi. Ushbu metodlar yordamida normativ-huquqiy hujjatlar mazmuni tizimlashtirildi, ilmiy adabiyotlarda ilgari surilgan nazariy qarashlar o‘zaro solishtirildi hamda mahalla institutini raqamlashtirishning davlat boshqaruvi samaradorligiga ta'siri yuzasidan ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Adabiyotlar tahlili va qo‘llanilgan metodologiya mahalla institutini raqamlashtirish masalasini ko‘p qirrali ilmiy yondashuv asosida o‘rganish imkonini berdi.

Tanlangan metodlar Prezidentning PF–116-son Farmonida belgilangan vazifalarning siyosiy-huquqiy mohiyatini ochib berish, ularning davlat boshqaruvi tizimidagi amaliy ahamiyatini baholash hamda mahalla institutining istiqboldagi rivojlanish yo‘nalishlarini ilmiy asoslash uchun yetarli metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Bu esa tadqiqotning keyingi bosqichlarida mahalla boshqaruvini raqamlashtirishning samaradorligi, amaliy natijalari va rivojlanish istiqbollarini chuqur tahlil qilish imkonini yaratadi.

O‘zbekistonda davlat boshqaruvi tizimini isloh qilish va davlat organlarining xalq bilan bevosita muloqotini yangi bosqichga olib chiqishda mahalla institutening o‘rni beqiyosdir. Ushbu institutni tizimli raqamlashtirish nafaqat ma’muriy tartib-taomillarni soddalashtirish, balki mahallabay ishlash tizimining siyosiy-huquqiy va institutsional mexanizmlarini tubdan takomillashtirish imkonini berdi.

Raqamlashtirishning siyosiy-huquqiy asoslari va institutsional birlashuv. Mahalla institutini raqamlashtirish islohotlarining huquqiy poydevori sifatida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 21-dekabrdagi PQ-402-son qarori[9] hamda 2024-yil 21-fevraldagi “O‘zbekiston – 2030” strategiyasini “Yoshlar va biznesni qo‘llab-quvvatlash yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida”gi PF-37-son Farmoni[10] xizmat qilmoqda. Ushbu me’yoriy-huquqiy hujjatlarga muvofiq, mahalla tizimida faoliyat yurituvchi “Mahalla yettiligi” a’zolarining ilgari tarqoq bo‘lgan axborot tizimlari birlashtirilib, yagona “Raqamli mahalla” platformasi va uning mobil ilovasi joriy etildi. Ushbu siyosiy qaror davlat boshqaruvining quyi bo‘g‘inida tarqoqlikni bartaraf etish va 55 mingdan ortiq yettilik a’zolari o‘rtasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri tezkor aloqa tizimini yaratish imkonini berdi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 24-iyundagi PF–116-son “Mahalla boshqaruvini samarali tashkil etishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni[3] mahalla institutining mustaqilligini kuchaytirish, uning ijtimoiy nufuzini oshirish, davlat organlari bilan institutsional hamkorligini mustahkamlash hamda boshqaruv jarayonlarini raqamlashtirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Ilmiy jihatdan qaraganda, mazkur Farmon mahalliy boshqaruv tizimining konseptual transformatsiyasini ifodalaydi. Chunki unda mahalla oddiy ma’muriy birlik sifatida emas, balki davlat siyosatini amalga oshirish, hududlarni kompleks rivojlantirish, jamoatchilik nazoratini tashkil etish hamda aholi muammolarini tizimli hal etishga qodir bo‘lgan zamonaviy boshqaruv instituti sifatida talqin qilinadi. Mazkur yondashuv davlat boshqaruvida markazlashgan modeldan fuqarolarga yaqin, ochiq va hamkorlikka asoslangan boshqaruv modeliga bosqichma-bosqich o’tish jarayonini aks ettiradi.

Mahalla faoliyatining raqamlashtirilishi, avvalo, boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. An’anaviy boshqaruv tizimida ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash va tahlil qilish ko‘p vaqt talab qiladigan jarayon bo‘lsa, raqamli platformalar ushbu jarayonlarni tezkor va aniq amalga oshirish imkoniyatini yaratadi.

Natijada, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy holati, aholi ehti-yojlari, bandlik, kambag‘allik, ijtimoiy himoya hamda jamoat xavfsizligi bilan bog‘liq ma’lumotlar yagona axborot maydonida jamlanadi. Bu esa boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslangan statistik ma’lumotlar negizida ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Muhokama natijalari shuni ko‘rsatadiki, mahalla institutining raqamlashtirilishi davlat organlari faoliyatidagi funksional takrorlanishlarni kamaytirishga ham yordam beradi. Turli idoralar o‘rtasidagi axborot almashinuvining yagona elektron platforma orqali amalga oshirilishi ortiqcha hujjatlar aylanishini qisqartiradi, ma’lumotlarning takroran yig‘ilishiga barham beradi hamda boshqaruv resurslaridan oqilona foydalanish imkonini yaratadi. Shu sababli raqamlashtirish jarayoni nafaqat texnologik yangilanish, balki davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishning institutsional mexanizmi sifatida baholanishi mumkin.

Tadqiqot davomida xalqaro tajriba tahlili ham mahalla institutini raqamlashtirishning istiqbolli yo‘nalishlarini belgilashda muhim ahamiyat kasb etdi. Estoniya, Singapur va Janubiy Koreya kabi davlatlar tajribasi mahalliy boshqaruv organlarining yagona raqamli platformalarda faoliyat yuritishi fuqarolar murojaatlarini ko‘rib chiqish muddatlarini qisqartirish, davlat xizmatlari sifatini oshirish hamda boshqaruvning ochiqligini ta'minlashga xizmat qilayotganini ko‘rsatadi. O‘zbekiston tajribasi ushbu model bilan umumiy jihatlarga ega bo‘lsa-da, milliy boshqaruv tizimining tarixiy, huquqiy va ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olgan holda rivojlantirilayotgani bilan ajralib turadi. Aynan mahalla institutining mavjudligi O‘zbekiston modelining o‘ziga xos ustunligi hisoblanadi.

Muhokama jarayonida aniqlangan yana bir muhim jihat shundan iboratki, mahalla boshqaruvini raqamlashtirish faqat texnik infratuzilmani yaratish bilangina cheklanib qolmasligi lozim. Raqamli boshqaruvning muvaffaqiyati inson omiliga, ya’ni mahalla xodimlarining raqamli kompetensiyalariga, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish ko‘nikmalariga ham bevosita bog‘liq. Shu sababli mahalla raislari, mahalla yettiligi a’zolari va boshqa mas’ul xodimlarning zamonaviy raqamli texnologiyalar bo‘yicha malakasini muntazam oshirib borish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi zarur.

Mahalla institutini raqamlashtirish jarayonida axborot xavfsizligi masalalari ham alohida ilmiy muhokamani talab qiladi. Mahalla darajasida aholining shaxsiy ma’lumotlari, ijtimoiy holati, oilaviy tarkibi, moddiy ta’minoti hamda boshqa maxfiy axborotlar bilan ishlanadi. Shuning uchun elektron axborot tizimlarining ishonchliligi, ma’lumotlarni himoya qilish mexanizmlarining mukammalligi va kiberxavfsizlik talablariga qat’iy rioya etilishi davlat boshqaruvi samaradorligining muhim sharti hisoblanadi. Bu borada xalqaro standartlarni milliy qonunchilik bilan uyg‘unlashtirish dolzarb vazifa sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, raqamlashtirish jarayoni fuqarolarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini sezilarli darajada kengaytiradi. Elektron murojaatlar, onlayn so‘rovnomalar, raqamli jamoatchilik

muhokamalari va interaktiv platformalar orqali aholining mahalla faoliyatini baholashi hamda takliflar bildirish imkoniyati kengayadi. Natijada, davlat boshqaruvi fuqarolar ehtiyojlariga yanada moslashadi, boshqaruv qarorlarining legitimligi mustahkamlanadi va davlat organlariga nisbatan ishonch darajasi ortadi.

Shu bilan birga, mahalla institutini raqamlashtirishning amaliyotida ayrim muammolar ham uchrashi mumkin. Jumladan, hududlar o‘rtasidagi raqamli infratuzilma darajasining turlicha ekanligi, internet tarmoqlarining barqaror ishlamasligi, zamonaviy texnik vositalarning yetarli emasligi hamda ayrim fuqarolarning raqamli savodxonlik darajasining pastligi islohotlar samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi ehtimoldan xoli emas. Shu sababli raqamlashtirish siyosatini amalga oshirishda texnologik modernizatsiya bilan bir qatorda, aholining raqamli madaniyatini yuksaltirish, hududlar o‘rtasidagi tafovutlarni qisqartirish hamda inklyuziv raqamli muhitni shakllantirishga ham e’tibor qaratilishi zarur.

Olib borilgan ilmiy muhokamalar mahalla institutining raqamlashtirilishi davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, boshqaruvning ochiqligi va shaffofligini ta'minlash, fuqarolarning davlat organlariga bo‘lgan ishonchini mustahkamlash hamda hududlarni barqaror rivojlantirishning muhim sharti ekanligini tasdiqlaydi. Shu bois mazkur yo‘nalishdagi islohotlarni izchil davom ettirish, ularning ilmiy-metodologik asoslarini yanada takomillashtirish hamda xalqaro tajribalarni milliy boshqaruv amaliyoti bilan uyg‘unlashtirish kelgusidagi ilmiy tadqiqotlarning ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoladi.

Mazkur tadqiqot doirasida olib borilgan siyosiy-huquqiy va institutsional tahlillar natijalari shuni ko‘rsatdiki, O‘zbekiston Respublikasida mahalla institutini raqamlashtirish davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilishning eng muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Ayniqsa, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 24-iyundagi “Mahalla boshqaruvini samarali tashkil etishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF–116-son Farmoni mahalla boshqaruvining huquqiy asoslarini yangi bosqichga olib chiqib, uning faoliyatini zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida tashkil etish uchun mustahkam institutsional zamin yaratdi. Tadqiqot natijalari mazkur Farmonda belgilangan vazifalar mahalla institutining tashkiliy salohiyatini oshirish bilan bir qatorda, davlat boshqaruvi tizimining samaradorligi va ochiqligini ta’minlashga ham xizmat qilishini tasdiqlaydi.

Xususan, mahalla tizimini raqamli transformatsiya qilishni faqat texnik jarayon sifatida emas, balki davlat boshqaruvining samaradorligi, ochiqligi va fuqaroga yo‘naltirilganligini ta’minlovchi muhim institutsional mexanizm sifatida ko‘rib chiqish taklif etiladi. Mazkur yo‘nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar mahalla institutining tashkiliy salohiyatini mustahkamlash, davlat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqish, boshqaruvning ochiqligi va shaffofligini ta’minlash hamda fuqarolarga ko‘rsatilayotgan davlat xizmatlari sifatini oshirish

uchun zarur siyosiy-huquqiy asosni shakllantirmoqda. Zero, Prezidentimiz: “Raqamlashtirish avvalo, mahalladan boshlanishi kerak”, - degan edilar.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan foydalanish mahallada aholi ehtiyojlarini tezkor aniqlash, davlat organlari va fuqarolar o‘rtasida axborot almashinuvini yaxshilash, mavjud muammolarni manzilli hal etish hamda qaror qabul qilish jarayonlarida jamoatchilik ishtirokini kengaytirish imkonini beradi. Bu esa davlat siyosatini ma’lumotlarga asoslangan holda ishlab chiqish va amalga oshirish, davlat xizmatlarini fuqarolarga yanada qulay shaklda yetkazish hamda mahalla boshqaruvining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur natijalar mahalla boshqaruvini raqamlashtirishning istiqboldagi rivojlanish yo‘nalishlarini belgilash, davlat siyosatini ilmiy asoslash hamda davlat va jamiyat o‘rtasidagi hamkorlikni yangi raqamli muhitda rivojlantirishga qaratilgan keyingi ilmiy tadqiqotlar uchun muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari raqamlashtirishning davlat resurslarini tejash va boshqaruv xarajatlarini maqbullashtirishdagi yuqori samaradorligini ko‘rsatadi. Tizim joriy etilgunga qadar mahalla tizimidagi oliy, o‘rta va quyi bo‘g‘inlarda oylik qog‘oz sarfi 37 ming pachkani (mahallada 36 ming, tumanda 832 va viloyatda 140 pachka) tashkil etgan. Raqamlashtirish natijasida yillik qog‘oz sarfi 444 ming pachkaga (222 million varaq yoki 1,1 ming tonna qog‘oz) qisqardi, bu esa 24,5 milliard so‘m byudjet mablag‘ining tejalishiga olib keldi. Bundan tashqari, 148 ming marotaba kartridjlarni to‘ldirish xarajatlari bartaraf etilib, yana 4,4 milliard so‘m iqtisod qilindi. Umumiy iqtisodiy tejamkorlik yiliga 28,9 milliard so‘mni va 1,1 ming tonna qog‘ozni tashkil etdi.

Mahalla darajasidagi hujjatlar va hisobotlarning elektron shaklga o‘tkazilishi natijasida, 540 tonna qog‘oz (12 milliard so‘m), “Ombor daftari”ning raqamlashtirilishi hisobiga esa 14 tonna qog‘oz (308 million so‘m) tejalgan. E’tiborli jihati, xodimlarning mehnat intizomini nazorat qiluvchi FaceID tizimi asosidagi “Davomat” moduli kadrlar boshqaruvida katta moliyaviy yo‘qotishlarning oldini oladi. Masalan, agar tizimdagi xodimlarning bor-yo‘g‘i 10 foizi (taxminan 5600 nafar xodim) bir kun ishga kelmasa, ularning bir kunlik ish haqi (220 000 so‘m) asosida kuniga 1,3 milliard so‘m, oyiga 28,5 milliard so‘m va yiliga 341,1 milliard so‘mlik byudjet mablag‘i asossiz sarflanishi mumkin edi. Bu raqamlar raqamli nazoratning davlat byudjeti intizomidagi ahamiyatini ilmiy jihatdan isbotlaydi.

Davlat boshqaruvida qarorlar qabul qilishda ma’lumotlarning aniqligi juda muhim. Platforma orqali mamlakatdagi 8 992 ta mahalla, 37 859 698 nafar aholi, 9 957 604 ta oila va 7 708 675 ta xonadonni qamrab oluvchi – “Mahalla balansi” yaratildi. Ushbu platforma 50 ta vazirlik va idoralarning axborot tizimlari bilan 85 ga yaqin yo‘nalishlar bo‘yicha integratsiya qilingan*.

Tizim orqali ijtimoiy zaif va xavf guruhidagi aholi qatlamlari bilan ishlash jarayoni to‘liq nazoratga olindi. Xususan, O‘zbekiston Mahallalari uyushmasi

ma’lumotlariga ko‘ra, tizimda: probatsiya nazoratidagi 88 241 nafar, ajrim yoqasidagi 16 489 nafar, profilaktika hisobidagi 453 512 nafar fuqarolar hamda 1 490 110 nafar migratsiya bilan bog‘liq shaxslar to‘g‘risida aniq ma’lumotlar shakllantirildi. Aholi muammolarini tizimli aniqlash maqsadida, yagona so‘rovnoma ishlab chiqilib, 128 984 ta murojaat ro‘yxatga olingan (shundan 40 383 tasi fuqarolar tomonidan bevosita yuborilgan, 88 601 tasi esa, “Mahalla yettiligi” tomonidan aniqlangan). Muammolarning 24,4 foizi bevosita mahalla darajasida hal etilgani mahalla institutining davlat boshqaruvidagi mustaqilligi va muammolarni tezkor bartaraf etish salohiyati oshganidan dalolat beradi. Batafsil tahlillarga ko‘ra, 149 246 nafar o‘rganilgan aholi orasidan 1 111 ta tizimli muammo aniqlanib, ulardan 31 518 tasi (shu jumladan, soliq qarzdorligi, moddiy yordam, kadastr va kommunal masalalar) hal etilgan.

Davlat tomonidan ko‘rsatiladigan 52 turdagi ijtimoiy yordam, endilikda, inson omilisiz, mahalladagi jamoaviy (kollegial) qarorlar asosida taqdim etilmoqda. Xotin-qizlarni oliy ta’lim muassasalariga qo‘shimcha davlat granti asosida tavsiya etish tizimi doirasida jami kelib tushgan 20 014 ta arizadan 17 955 tasiga ijobiy tavsiyano-malar berildi (shundan: 14 099 tasi ehtiyojmand oilalar vakillariga, 3 856 tasi esa 5 yillik stajga ega bo‘lgan ayollarga). Shu bilan birga, “Ijtimoiy shartnoma” moduli doirasida aholini faol mehnatga jalb qilish va boqimandalikni bartaraf etish maqsadi-da, 605 048 ta shartnoma tuzilib, ulardan 650 922 tasi tizimga muvaffaqiyatli kiritildi*.

Aholining uy-joy sharoitini yaxshilash maqsadida, 120 million so‘mlik ipoteka kreditlari uchun subsidiyalar ajratish dasturi doirasida jami 671 nafar fuqaroga 84 213 million so‘mlik mablag‘ yo‘naltirildi (hududlar kesimida Qoraqalpog‘iston Respublikasi – 14 190 mln so‘m va Andijon viloyati – 12 100 mln so‘m bilan yetakchilik qilmoqda). Platforma mehnat migratsiyasi sohasida samarali davlat siyosatini olib borishga yordam beradi. Bugungi kunda tizimda xorijga ketish istagi bo‘lgan – 166 547 nafar, ayni vaqtda xorijda bo‘lgan – 903 321 nafar va xorijdan qaytgan 420 231 nafar fuqaroning hisobi yuritilmoqda. Qaytgan fuqarolarni tizimli kasb va til o‘rganishga yo‘naltirish (13 174 nafar o‘qitilayotganlar, 15 266 nafar bitiruvchilar) orqali ularni jamiyatga reintegratsiya qilishning huquqiy va tashkiliy asoslari mustahkamlandi*.

Mahalla tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari doirasida ishlab chiqilgan Prezident qarori loyihasiga muvofiq, kelgusida integratsiya qilinadigan vazirlik va idoralar axborot tizimlari sonini 65 tadan oshirish, aholiga ko‘rsatiladigan ijtimoiy yordam turlarini esa 64 taga yetkazish rejalashtirilgan. Platformaning uzluksiz ishlashini ta’minlash maqsadida tashkil etilayotgan “Raqamli mahalla markazi”ga 7 ta qo‘shimcha shtat birligi ajratilishi hamda markaz rahbari maqomining O‘zbekiston mahallalari uyushmasi raisi o‘rinbosariga tenglashtirilishi davlat boshqaruvi tizimida mahalla institutini raqamlashtirish bo‘yicha siyosiy muvofiqlashtirish kuchini sezilarli darajada oshiradi.

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, O‘zbekiston Respublikasida

mahalla institutini raqamlashtirish davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilishning strategik yo‘nalishlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Raqamli transformatsiya jarayonlari mahalla faoliyatini zamonaviy boshqaruv tamoyillari asosida tashkil etish, fuqarolarga ko‘rsatilayotgan davlat xizmatlari sifatini oshirish, boshqaruvning ochiqligi va shaffofligini ta’minlash hamda davlat organlari bilan fuqarolar o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu jihatdan mahalla institutining raqamlashtirilishi nafaqat texnologik yangilanish, balki davlat boshqaruvi tizimining institutsional rivojlanishini ta’minlovchi muhim siyosiy-huquqiy omil hisoblanadi.

Tadqiqot davomida amalga oshirilgan normativ-huquqiy tahlil mahalla institutening huquqiy maqomini mustahkamlash, boshqaruv vakolatlarini takomillashtirish hamda raqamli boshqaruv mexanizmlarini joriy etish uchun yangi bosqichni boshlab berishini ko‘rsatmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 24-iyundagi “Mahalla boshqaruvini samarali tashkil etishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF–116-son Farmoni bilan mahallalarni kompleks rivojlantirish, “mahalla yettiligi” faoliyatini muvofiqlashtirish, davlat organlari bilan axborot almashinuvini kuchaytirish va hududlarni ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv tamoyillari asosida rivojlantirishning mustahkam huquqiy asoslari yaratildi.

O‘tkazilgan ilmiy tahlillar natijasida, mahalla boshqaruvining raqamlashtirilishi boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifatini sezilarli darajada oshirishi, fuqarolar murojaatlarini ko‘rib chiqish jarayonlarini tezlashtirishi hamda davlat xizmatlarini ko‘rsatishda byurokratik to‘siqlarni kamaytirishi aniqlandi. Elektron axborot tizimlari orqali shakllanadigan yagona ma’lumotlar bazasi hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini muntazam monitoring qilish, muammolarni tezkor aniqlash va ularni ilmiy asoslangan boshqaruv qarorlari orqali hal etish imkoniyatini kengaytiradi. Natijada, davlat resurslaridan samarali foydalanish, byudjet mablag‘larini manzilli taqsimlash hamda hududlarni kompleks rivojlantirish samaradorligi oshadi.

Xalqaro tajriba bilan qiyosiy tahlil natijalari O‘zbekiston modelining o‘ziga xos afzalliklarini namoyon etdi. Mahalla institutining tarixiy va ijtimoiy xususiyatlari uni boshqa davlatlardagi mahalliy boshqaruv organlaridan ajratib turadi. Shu sababli xorijiy tajribani to‘liq ko‘chirish emas, balki uni milliy boshqaruv tizimining o‘ziga xos xususiyatlari bilan uyg‘unlashtirish eng maqbul yo‘l hisoblanadi. Ayniqsa, raqamli boshqaruv texnologiyalarini mahalla institutining mavjud tashkiliy salohiyati bilan integratsiyalash davlat boshqaruvining samaradorligini yanada oshirish imkonini beradi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, mahalla institutini raqamlashtirishning muvaffaqiyati faqat zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bilan belgilanmaydi. Bu jarayonda mahalla xodimlarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, axborot xavfsizligini ta’minlash, elektron ma’lumotlar bazalari ishonchliligini oshirish va fuqarolarning raqamli savodxonligini yuksaltirish muhim ahamiyat

kasb etadi. Shu bois davlat siyosatida texnologik modernizatsiya bilan bir qatorda, inson kapitalini rivojlantirishga ham ustuvor e’tibor qaratilishi lozim.

Yakuniy xulosa sifatida ta’kidlash mumkinki, mahalla institutini raqamlashtirish O‘zbekiston Respublikasida davlat boshqaruvining zamonaviy modelini shakllantirish, fuqarolarga yo‘naltirilgan boshqaruv tamoyillarini rivojlantirish hamda hududlarni barqaror rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. PF–116-son Farmonda belgilangan vazifalarning izchil amalga oshirilishi mahalla institutining davlat va jamiyat o‘rtasidagi bog‘lovchi bo‘g‘in sifatidagi rolini yanada mustahkamlaydi, boshqaruv samaradorligini oshiradi hamda “O‘zbekiston – 2030” strategiyasida belgilangan ustuvor maqsadlarga erishishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

- mahalla boshqaruvi uchun yagona integratsiyalashgan raqamli platformani yaratish va uni davlat organlarining mavjud axborot tizimlari bilan to‘liq integratsiya qilish;
- mahalla raislari va xodimlarining raqamli kompetensiyalarini muntazam oshirishga qaratilgan maxsus o‘quv dasturlarini joriy etish;
- sun’iy intellekt va katta ma’lumotlar (Big Data) texnologiyalaridan foyda-langan holda mahallalardagi ijtimoiy muammolarni prognozlash va boshqa-ruv qarorlarini qabul qilishni qo‘llab-quvvatlovchi analitik tizimlarni ishlab chiqish;
- mahalla faoliyatini baholashda raqamli indikatorlar va samaradorlik ko‘rsat-kichlari (KPI) asosidagi monitoring hamda baholash mexanizmlarini joriy etish;
- fuqarolarning murojaatlari, tashabbuslari va fikr-mulohazalarini real vaqt rejimida qabul qilish imkonini beruvchi raqamli ishtirok platformalarini kengaytirish.

Shuningdek, mahalla boshqaruvining raqamli transformatsiyasiga oid normativ-huquqiy bazani xalqaro ilg‘or tajriba asosida takomillashtirish, axborot xavfsizligi va shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish hamda ushbu yo‘nalishda kompleks ilmiy tadqiqotlarni davom ettirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur chora-tadbirlarning amalga oshirilishi mahalla institutining samaradorligini oshirish, davlat xizmatlari sifatini yaxshilash va fuqarolarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini yanada faollashtirishga xizmat qiladi.

Manba va adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi Farmon. PF–158-son, 2023-yil 11-sentyabr // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. – Toshkent, 2023.

2. O‘zbekiston Respublikasining 2015-yil 9-dekabrdagi “Elektron hukumat to‘g‘risida”gi O‘RQ-395-sonli Qonuni. 2015.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 24-iyundagi “Mahalla boshqaruvini samarali tashkil etishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF–116-son Farmoni // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. – Toshkent, 2026.
4. OECD (2023). Digital Government Review of Estonia: Towards Human-Centric and Data-Driven Public Governance. Paris: OECD Publishing.
5. Smart Nation and Digital Government Office. (2024). Smart Nation Singapore. Prime Minister’s Office, Singapore.
6. United Nations. (2024). United Nations E-Government Survey 2024: Accelerating Digital Transformation for Sustainable Development. New York: United Nations.
7. OECD (2020). Digital Government Index: 2019 Results. Paris: OECD Publishing.
8. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023. – 80 b.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston mahallalari uyushmasi faoliyatini yo‘lga qo‘yish va mahallalarda boshqaruv tizimini takomillashtirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” gi 2023-yil 21-dekabrdagi PQ-402-son qarori // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. – Toshkent, 2023.
10. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasini “Yoshlar va biznesni qo‘llab-quvvatlash yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida”gi PF-37-son Farmoni, 2024-yil 21-fevral // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. – Toshkent, 2024.